

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันการใชยาเสพติด ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

The development of the drug abuse immunity training program for junior high school students

สุรัชย์ วัฒนาอุดมชัย ร.ป.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์)*

Surachai Wattanaudomchai M.S. (Public Administration)*

ธีรชัย เนตรอนอมศักดิ์ ปร.ด. (วิจัยและพัฒนาหลักสูตร)**

Teerachai Nethanomsak Ph.D. (Curriculum Research&Development)**

จุฬารณีย์ โสตะ ศศ.ด. (พัฒนศาสตร์)***

Chulaporn Sota Ph.D. (Development Sciences)***

*ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจังหวัดขอนแก่น

*Center for drug prevention and suppression of Khon Kaen

**คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

**Faculty of Education, Khon Kaen University

***คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

***Faculty of Public Health, Khon Kaen University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันการใชยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และศึกษาประสิทธิภาพของการใช้หลักสูตร โดยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา แบ่งการวิจัยเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ดำเนินการโดย 1) วิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด หลักการ แนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ รวมทั้งรูปแบบลักษณะของการฝึกอบรม 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept Interview) เพื่อศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาเสพติด และความคิดเห็นของรูปแบบการฝึกอบรม 3) การสนทนากลุ่ม (Focus group) กับกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ระยะที่ 2 การทดลองใช้หลักสูตร และการแก้ไขปรับปรุง โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และระยะที่ 3 การประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตร โดยใช้แผนการวิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มเดี่ยว ทดสอบก่อนและหลังการทดลอง กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนชายในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 30 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test) ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และช่วงติดตาม 4 สัปดาห์

ผลการวิจัยพบว่า (1) หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันการใชยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีลักษณะเป็นหลักสูตรที่พัฒนาจากแนวคิดในการบูรณาการบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) รวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดทุกฝ่าย เข้ามาร่วมมือกับโรงเรียน ในการจัดฝึกอบรมให้แก่ นักเรียนเพื่อสร้างความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด เจตคติในการรับรู้เกี่ยวกับยาเสพติด และทักษะในการหลีกเลี่ยงจากยาเสพติด จนเกิดเป็นภูมิคุ้มกันการใชยาเสพติดในตัวของนักเรียนที่เข้ารับการฝึกอบรม เนื้อหาของการฝึกอบรม เป็นหน่วยการเรียนรู้ 4 หน่วย ได้แก่ หน่วยที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด หน่วยที่ 2 องค์ประกอบของยาเสพติด หน่วยที่ 3 การป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด และหน่วยที่ 4 ทักษะการหลีกเลี่ยงจากยาเสพติด โดยใช้ระยะเวลาในการฝึกอบรมต่อเนื่องกัน 2 คืน 3 วัน รวม 24 ชั่วโมง (2) ประสิทธิภาพของการใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันการใชยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นพบว่า 1) นักเรียนมีคะแนนด้านความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดหลังจากเข้ารับการฝึกอบรมและช่วงติดตามผล 4 สัปดาห์ สูงกว่าก่อนฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 2) นักเรียนมีคะแนนด้านทักษะในการหลีกเลี่ยงจากยาเสพติดหลังจากเข้ารับการฝึกอบรม และช่วงติดตามผล 4 สัปดาห์

สูงกว่าก่อนฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 3) นักเรียนมีคะแนนด้านเจตคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับยาเสพติดหลังจากเข้ารับการฝึกอบรม และช่วงติดตามผล 4 สัปดาห์สูงกว่าก่อนฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 4) วิทยากรในการอบรมจะต้องมีความเข้าใจในกระบวนการฝึกอบรม ซึ่งหากเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการฝึกอบรมหลักสูตรต่าง ๆ ก็จะช่วยให้การฝึกอบรมมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้พบว่า 1) ก่อนการนำหลักสูตรไปใช้ในการฝึกอบรม จำเป็นจะต้องมีการประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์ รายละเอียดของหลักสูตร และแผนฝึกอบรม 2) จำนวนของผู้เข้ารับการฝึกอบรม อยู่ระหว่าง 30-40 คน แต่ไม่ควรจะเกิน 40 คนเนื่องจากจะทำให้การฝึกอบรมไม่เกิดประสิทธิผลสูงสุด 3) ระยะเวลาการฝึกอบรม ควรใช้ระยะเวลา 3 วัน 2 คืน เนื่องจากต้องการให้ผู้รับการฝึกอบรมมีความต่อเนื่องในการฝึกอบรม ซึ่งจะส่งผลให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ส่วนข้อเสนอแนะเชิงนโยบายพบว่าหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันการใช้ยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนเป็นอย่างมาก หากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาได้มีการนำไปใช้อย่างจริงจัง

คำสำคัญ: ภูมิคุ้มกันการใช้ยาเสพติด ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด ทักษะในการหลีกเลี่ยงจากยาเสพติด เจตคติในการรับรู้เกี่ยวกับยาเสพติด

Abstract

The purpose of the research was to develop a program for the drug abuse immunity training for junior high school students. The research, research and development model, was carried out in three phases. Phase 1, the development of a conceptual framework based on a needs assessment about drugs training program by document analysis, indept interview, and focus group discussion from various population groups. The type of research is qualitative research. Phase 2, the process of a training program tryout by using the type of action research. Phase 3, the efficiency of a training program. The type of research is quasi-experimental research. The sample group in research are 30 male students from junior high school. Data analysis was used by descriptive statistics including percentage, means, standard deviation and t-test pretest posttest and 4 weeks after training activity.

The research found that:

1. The drug abuse immunity training program for junior high school students was developed from the integrated stakeholders in anti-drug duties in order to work with school for managing a program to junior high school students. The aim of training at the students, participated program, was to create the drug immunity by increasing about drugs knowledge, skill leaving from drugs, and drugs attitude. The program included 4 lesson plans, was : the first lesson plan covered with knowledges about drugs, the second lesson plan covered with the character of drugs, the third lesson plan covered with the prevention and the solving drugs problems, finally, the fourth lesson plan covered with practicing life skill to enhance drugs abuse immunity. The period of training program is 2 nights 3 days, 24 hours.
2. The effectiveness of The drug abuse immunity training program for junior high school students was found as following: 1) The sample group had a statistically significant posttest score and following 4 weeks score on drugs knowledge higher than pretest at the level of .001 2) The sample group had a statistically significant posttest score and following 4 weeks score on skill to avoid drugs higher than pretest at the level of .001 3) The sample group had a statistically significant posttest score and following 4 weeks on drugs attitude higher than pretest at the level of .001

Keywords: drug abuse immunity, drugs knowledge, attitude about drugs, skill to avoid from drugs

บทนำ

ยาเสพติดเป็นปัญหาสำคัญที่ทุกประเทศจะต้องมีการป้องกัน และแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้หมดไป ข้อมูลจากรายงานประจำปี พ.ศ.2555 ของสำนักงานสหประชาชาติด้านยาเสพติดและอาชญากรรม (United Nations Office on Drugs and Crime-UNODC) ระบุว่า ในปี พ.ศ.2554 มีผู้เสพยาเสพติดประเภทต่าง ๆ ทั่วโลก ประมาณ 27 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 0.6 ของประชากรทั่วโลก และจะมีแนวโน้มของจำนวนผู้เสพยาเสพติดเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี⁽¹⁾ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ.2555-2559 ได้ระบุว่า สังคมไทยกำลังเผชิญกับปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชนอย่างมาก ในช่วง 4 ปี ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 เด็กและเยาวชนถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีสัดส่วน 5.0-5.4 คดีต่อเด็กพันคน สูงกว่าในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8-9 ที่มีสัดส่วน 3.3-5.1 คดีต่อเด็กพันคน⁽²⁾ สอดคล้องกับข้อมูลสถานการณ์ยาเสพติด ซึ่งสรุปจากแผนยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด พ.ศ.2555 ของรัฐบาล พบว่าปัญหาเสพติดในประเทศไทยมีแนวโน้มสูงขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยงทั้งในและนอกสถานศึกษา⁽³⁾

ข้อมูลดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า ปัญหาเสพติดมีแนวโน้มของการแพร่ระบาดมากขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อบุคคล ครอบครัว และสังคมเป็นอย่างมาก ผลกระทบต่อบุคคลคือ จะทำลายสุขภาพทั้งร่างกาย จิตใจ และระบบประสาทของผู้เสพ ผลกระทบต่อครอบครัวพบว่า การที่ครอบครัวมีสมาชิกติดยาเสพติดย่อมทำให้ครอบครัวต้องขาดรายได้ และเสียค่าใช้จ่ายในการซื้อยาเสพติด ค่ารักษาพยาบาล และทำลายสัมพันธภาพที่ดีของครอบครัว พร้อมกับนำพาความทุกข์และความยากจนมาสู่ครอบครัว และผลกระทบต่อสังคมก็ยิ่งส่งผลให้เกิดปัญหาอาชญากรรม และความไม่สงบเรียบร้อยของสังคมอีกด้วย⁽⁴⁾ รัฐบาลทุกประเทศจึงต้องทุ่มเทงบประมาณจำนวนมากเพื่อใช้ในการป้องกันและปราบปราม บำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด หลักการที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ การป้องกันปัญหาเสพติดมิให้มีการแพร่ระบาดในกลุ่มเด็กและ

เยาวชน ตามหลักการที่เชื่อว่า “ป้องกันดีกว่ารักษา (prevention is better than cure)” ทั้งนี้เพื่อให้สังคมปราศจากปัญหาเสพติด ซึ่งจะทำให้ประชาชนมีความสุข และมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเด็กและเยาวชนที่จะสามารถตั้งใจศึกษาเล่าเรียนเพื่อพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มที่ ให้มีความรู้ความสามารถเพื่อพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต

ในพื้นที่อำเภอบ้านไผ่ซึ่งผู้วิจัยเคยปฏิบัติหน้าที่และรับผิดชอบเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในฐานะของผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด อำเภอบ้านไผ่ พบว่าปัญหาเสพติดมีแนวโน้มเพิ่มจำนวนมากขึ้นในเด็กและเยาวชนที่กำลังอยู่ในวัยเรียน สถิติข้อมูลของสถานีดำรวจภูธรบ้านไผ่พบว่า ในระหว่างปี พ.ศ.2554-2556 มีสถิติการจับกุมการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในส่วนของเด็กและเยาวชนซึ่งมีอายุต่ำกว่า 20 ปีเพิ่มมากขึ้นทุกปี โดยในระหว่างปี พ.ศ.2554-2555 มีจำนวน 36 คน แยกเป็นจำหน่าย และครอบครองยาเสพติดจำนวน 16 คน เสพยาเสพติดจำนวน 20 คน ในระหว่างปี พ.ศ.2555-2556 มีจำนวน 60 คน แยกเป็นจำหน่ายและครอบครองยาเสพติดจำนวน 28 คน เสพยาเสพติดจำนวน 32 คน ซึ่งเป็นจำนวนเด็กและเยาวชนซึ่งมีอายุต่ำกว่า 20 ปี ได้กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในปี 2556 มีจำนวนเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาถึง 24 คน จะเห็นได้ว่าแม่เด็กและเยาวชนที่ได้ผ่านการศึกษาจากโรงเรียนในภาคบังคับ ซึ่งมีหลักสูตรที่ให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดและสารเสพติดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 โดยกำหนดให้มีการสอนไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาเป็นหลัก ก็ยังพบว่า มีปัญหาเกี่ยวข้องกับยาเสพติดอยู่เป็นจำนวนมาก และนำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ ต่อสังคมและกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องรวมทั้งกระทบต่อปัญหาเศรษฐกิจของชุมชนและประเทศโดยรวมอีกด้วย

ผลการวิเคราะห์ด้านเนื้อหาหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด และสารเสพติดในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งกำหนดให้สถาน

ศึกษาจะต้องจัดให้มีการเรียนการสอนให้แก่นักเรียน และจากการที่ผู้วิจัยได้ไปสัมภาษณ์รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา เขต 25 จังหวัดขอนแก่น รองผู้อำนวยการโรงเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาที่ใหญ่ที่สุดของอำเภอบ้านไผ่ และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ สุขศึกษาและพลศึกษา ให้ข้อมูลโดยสรุปว่า มีการกำหนดเนื้อหาสาระความรู้ด้านยาเสพติดและสารเสพติดไว้เป็นมาตรฐานและตัวชี้วัด ที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้โรงเรียนทุกแห่งในระดับชั้นมัธยมศึกษาต้องมีการจัดการเรียนการสอนโดยสอดแทรกเข้าไปในเนื้อหาวิชา สาระการเรียนรู้ แต่ยังไม่พบว่ามีการจัดหลักสูตรและเนื้อหาวิชาการสอนเรื่องยาเสพติดและการป้องกันยาเสพติดเป็นการเฉพาะเจาะจงเป็นรายวิชา โดยแต่ละโรงเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาจะมีจัดการเรียนการสอนทุกโรงเรียน ส่วนเนื้อหาเกี่ยวกับการป้องกันปัญหา ยาเสพติดมากหรือน้อย และใช้ระยะเวลาเท่าใดขึ้นอยู่กับโรงเรียนในแต่ละแห่ง เนื้อหาสาระเกี่ยวข้องกับยาเสพติดที่โรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1-3 ที่ได้ใช้ในการจัดการเรียนการสอนแก่นักเรียน พบว่าในสาระด้านสุขศึกษาและพลศึกษา รายวิชาพื้นฐาน สุขศึกษา มีการกำหนดในบางหน่วยการเรียนรู้จึงทำให้มี เนื้อหาสาระด้านยาเสพติดเพียงส่วนหนึ่งของรายวิชา เท่านั้น

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ประกอบกับ เนื้อหาวิชาที่สอนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา และข้อมูล จากครูผู้สอน ผู้บริหารโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาแล้ว มีความเห็นว่า หลักสูตรหรือเนื้อหาวิชาการให้ความรู้แก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนเกี่ยวกับการป้องกันปัญหาเสพติดใน ชั้นเรียน ยังไม่เพียงพอต่อการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ นักเรียนในระดับนี้ ที่อยู่ในวัยกำลังเปลี่ยนแปลงจากวัย เด็กไปสู่วัยรุ่นซึ่งถือเป็นช่วงวัยที่มีความเสี่ยงในการเข้าไป เป็นผู้เสพยาเสพติดรายใหม่ได้ และยังไม่อาจทำให้นักเรียนเหล่านี้ได้มีความรู้ มีเจตคติในการรับรู้เกี่ยวกับ ยาเสพติด และมีทักษะในการหลีกเลี่ยงยาเสพติดได้

อย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรมีกระบวนการให้ความรู้ นอกเหนือจากการเรียนการสอนในชั้นเรียนด้วยวิธีการฝึก อบรมให้แก่นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งนี้ จะต้องเป็นวิธีการที่มีการบูรณาการบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) เกี่ยวข้องในการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดเข้ามาเป็นวิทยากรฝึกอบรม ซึ่งจะส่งผลทำให้นักเรียนที่เข้ารับการอบรมเกิดภูมิคุ้มกันการใช้ยาเสพติด และส่งผลให้นักเรียนกลุ่มดังกล่าว มีส่วนร่วมในการ ป้องกันปัญหาเสพติดในโรงเรียน และสังคมได้อีกด้วย ประกอบกับผู้วิจัยซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการ ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเขตอำเภอ และ จังหวัดขอนแก่น จึงได้พัฒนาหลักสูตรนี้ขึ้นมา เพื่อเสริม สร้างให้นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เกิด ภูมิคุ้มกันการใช้ยาเสพติด อันจะเป็นการป้องกันมิให้ นักเรียนเข้าสู่วงจรของปัญหายาเสพติด โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาที่อยู่ในระบบการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีช่วงอายุส่วนใหญ่ระหว่าง 12-18 ปีให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีเจตคติในด้านการรับรู้ถึงโทษ พิษ ภัยของยาเสพติดและมีทักษะในการหลีกเลี่ยง และไม่ยุ่งเกี่ยวกับปัญหายาเสพติดทุกประเภท

คำถามการวิจัย

1. หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันการใช้ยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มี ประสิทธิภาพ ควรมีลักษณะอย่างไร
2. การนำหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันการใช้ยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ไปใช้มีผลเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมในการสร้าง ภูมิคุ้มกันการใช้ยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
2. เพื่อศึกษาผลของการใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อ สร้างภูมิคุ้มกันการใช้ยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนต้น

ขอบเขตการวิจัย

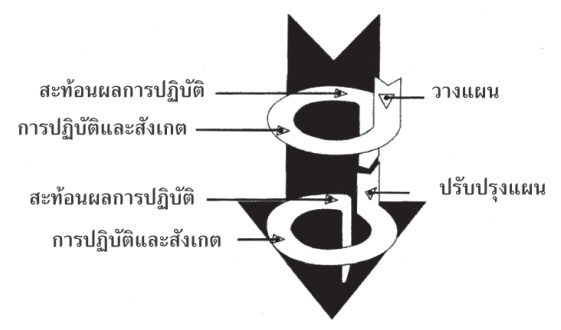
กำหนดขอบเขตการวิจัย เป็น 3 ระยะ ได้แก่ การวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและการสร้างหลักสูตร การวิจัยระยะที่ 2 การทดลองใช้หลักสูตรและการแก้ไขปรับปรุง การวิจัยระยะที่ 3 การประเมินประสิทธิผลของหลักสูตร โดยมีขอบเขตการวิจัยในมิติต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ 1) ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้เลือกพื้นที่อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น เป็นพื้นที่ดำเนินการวิจัยทั้ง 3 ระยะ โดยประชากรในการวิจัยประกอบด้วย กลุ่มบุคคลผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ซึ่งเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดกลุ่มนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและกลุ่มเยาวชนซึ่งบำบัดรักษาเสพติดที่โรงพยาบาลธัญญารักษ์ จังหวัดขอนแก่น 2) ขอบเขตด้านเนื้อหาเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันการใช้ยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันการใช้ยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นเรื่องยาบ้า สุรา แอลกอฮอล์อื่น ๆ และกัญชา 3) ขอบเขตด้านระยะเวลาของการวิจัย ศึกษาข้อมูล และสร้างหลักสูตรระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2557 ถึงสิงหาคม 2558 ทดลองใช้หลักสูตร และแก้ไขปรับปรุงระหว่างเดือนกันยายน 2558 ถึงกุมภาพันธ์ 2559 นำหลักสูตรไปใช้และประเมินผลระหว่างเดือนมีนาคมถึงเมษายน 2559 4) ขอบเขตด้านตัวแปรของการวิจัย ได้แก่ ตัวแปรต้น (Independent variable) หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันการใช้ยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ตัวแปรตาม (Dependent variable) ภูมิคุ้มกันการใช้ยาเสพติดของนักเรียนที่รับการอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันการใช้ยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโดยประกอบด้วยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับยาเสพติด เจตคติที่ถูกต้องในด้านการรับรู้เกี่ยวกับยาเสพติด และทักษะในการหลีกเลี่ยงจากยาเสพติด

วิธีดำเนินการวิจัยมี 3 ระยะดังนี้

การวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและการสร้างหลักสูตร

เพื่อเป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมซึ่งประกอบด้วยการศึกษาเอกสารข้อมูล หลักการ แนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ โดยวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง (Document Analysis) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Groups Discussion) กับกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเขตอำเภอบ้านไผ่จำนวน 12 คน กลุ่มนักเรียนเพศชายระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตอำเภอบ้านไผ่จำนวน 4 แห่ง แห่งละ 10 คน รวม 40 คน และกลุ่มเยาวชนชายที่เข้ารับการบำบัดรักษาเสพติดที่โรงพยาบาลธัญญารักษ์จังหวัดขอนแก่น จำนวน 20 คน

การวิจัยระยะที่ 2 การทดลองใช้หลักสูตรและการแก้ไขปรับปรุง เป็นการนำหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันการใช้ยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ฉบับร่าง) จากการวิจัยระยะที่ 1 ไปทดลอง เพื่อศึกษาความเหมาะสมโดยนำไปใช้ในสถานการณ์จริง และแก้ไขปรับปรุงให้เป็นหลักสูตร (ฉบับสมบูรณ์) ต่อไป โดยใช้แบบแผนการวิจัยเชิงปฏิบัติการของ Kemmis & McTaggart⁽⁵⁾ ซึ่งมีลักษณะดำเนินการเป็นวงจรที่ต่อเนื่องกัน 4 ขั้นตอน

ภาพที่ 1 ขั้นตอนในการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

การวิจัยระยะที่ 3 การประเมินประสิทธิผลของหลักสูตร

เพื่อเป็นการศึกษาถึงประสิทธิผลของการนำหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันการใช้ยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ฉบับสมบูรณ์) ที่ได้จากการวิจัยในระยะที่ 2 ไปใช้ในการจัดการฝึกอบรมนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น โดยกำหนดเป็น 2 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 เป็นการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดกิจกรรมฝึกอบรม โดยมีระยะเวลา 2 คืน 3 วัน ช่วงที่ 2 เป็นการติดตามวัดระดับภูมิคุ้มกันการใช้ยาเสพติดของกลุ่มตัวอย่างหลังจากที่ผ่านการฝึกอบรมในระยะแรกไปแล้ว 4 สัปดาห์ โดยมีกระบวนการทางวิจัย ใช้วิธีการวิจัยเชิงทดลองแบบ Quasi-Experimental Design มีแบบแผนการวิจัยเชิงทดลอง แบบกลุ่มเดี่ยวทดสอบก่อนและหลังการทดลอง One group Pretest-Posttest Design⁽⁶⁾ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา เขต 25 จังหวัดขอนแก่น มีขนาดจำนวนนักเรียนไม่มาก โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเพศชาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 30 คน เน้นเฉพาะเพศชายเนื่องจากพบว่าเพศชายมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดมากกว่าเพศหญิง จากข้อมูลการจับกุมดำเนินคดีเกี่ยวกับยาเสพติดของสถานีตำรวจภูธรบ้านไผ่ พบว่าผู้กระทำผิดไม่ต่ำกว่าร้อยละ 90 เป็นเพศชาย⁽⁷⁾ และข้อมูลการอบรมผู้เสพยาเสพติดในค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด โดยศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอำเภอบ้านไผ่ ในปี พ.ศ.2556 จำนวน 6 รุ่น รวม 353 คน พบว่ามีผู้รับการอบรมเพศชาย 350 คน เพศหญิงเพียง 3 คน คิดเป็นผู้อบรมเพศชายร้อยละ 99.15 ผู้อบรมเพศหญิงเพียงร้อยละ 0.85 เท่านั้น⁽⁸⁾

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ 1) การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาด้วยค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และทำการทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของ

ผลสัมฤทธิ์จากแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด แบบวัดเจตคติในการรับรู้เกี่ยวกับยาเสพติดแบบวัดทักษะในการหลีกเลี่ยงจากยาเสพติดก่อนและหลังการฝึกอบรม ใช้การทดสอบค่าที (t-test Dependent) 2) วิเคราะห์ผลการสังเกตและประเมินผู้เข้ารับการฝึกอบรมของวิทยากร แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด แบบวัดเจตคติในการรับรู้เกี่ยวกับยาเสพติด แบบวัดทักษะในการหลีกเลี่ยงจากยาเสพติด ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ผ่านการตรวจคุณภาพความน่าเชื่อถือ ในขั้นตอนการวิจัยระยะที่ 2 ซึ่งปรับปรุงแล้วมาใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยระยะที่ 3 โดยวิธีการหาค่าร้อยละค่าเฉลี่ยของคะแนน

การวิจัยระยะที่ 3 ในช่วงที่ 2 จะเป็นการติดตามผลหลังฝึกอบรมตามหลักสูตร 4 สัปดาห์โดยทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ผ่านการฝึกอบรมในช่วงที่ 1 ด้วยการทดสอบความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด เจตคติในการรับรู้เกี่ยวกับยาเสพติด และทักษะในการหลีกเลี่ยงจากยาเสพติด เช่นเดียวกับช่วงที่ 1 โดยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมจะเป็นข้อมูลเชิงปริมาณซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์จากแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด แบบวัดเจตคติในการรับรู้เกี่ยวกับยาเสพติด แบบวัดทักษะในการหลีกเลี่ยงจากยาเสพติด ใช้การทดสอบค่าที (t-test Dependent) เปรียบเทียบคะแนนทดสอบความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างระหว่างคะแนนก่อนการฝึกอบรมกับคะแนนระยะติดตามผล 4 สัปดาห์

ผลการวิจัย

จากการวิจัย ปรากฏผลดังนี้

การวิจัยระยะที่ 1 เป็นการศึกษาวเคราะห์เอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด หลักการ แนวคิด ทฤษฎี การเรียนรู้ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มบุคคลผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ที่ปฏิบัติงานหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น

จำนวน 12 คน โดยจะทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) และกลุ่มตัวอย่างจากประชากรกลุ่มที่ 3 ซึ่งเป็นกลุ่มเยาวชนชายที่เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลธัญญารักษ์ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 20 คน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลประกอบในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม จัดทำเป็นกรอบแนวคิดของการกำหนดโครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันการใช้ยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยผ่านการตรวจสอบของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขโดยได้กำหนดเนื้อหาความรู้ความเข้าใจเรื่องยาเสพติด เน้นประเภท ยาบ้า สุรา เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และกัญชา องค์ประกอบของปัญหาเสพติดและสาเหตุการใช้ยาเสพติด ปัจจัยที่มีผลต่อการแพร่ระบาดของยาเสพติดในสถานศึกษา และการเรียนรู้เกี่ยวกับทักษะในการหลีกเลี่ยงจากยาเสพติด ซึ่งองค์ประกอบของหลักสูตรประกอบด้วยหลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา กิจกรรมการฝึกอบรม และการประเมินผล และดำเนินการฝึกอบรมในลักษณะเป็นฐานการเรียนรู้ รวมทั้งสิ้น 4 ฐาน โดยจัดเป็นลักษณะค่ายอบรมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันการใช้ยาเสพติดที่มีระยะฝึกอบรมต่อเนื่องกัน รวมระยะเวลาฝึกอบรม 2 คืน 3 วัน 24 ชั่วโมง

รูปแบบการฝึกอบรมในการป้องกันปัญหาเสพติดในโรงเรียน ได้มีการบูรณาการผู้ปฏิบัติงานทุกฝ่ายที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดร่วมกันทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน เช่น ตำรวจ สาธารณสุข เป็นต้น ซึ่งทุกคนจะมีความรู้เฉพาะเกี่ยวกับยาเสพติดในแต่ละด้านทั้งในด้านการป้องกัน ด้านการปราบปราม และด้านการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดเข้ามาร่วมเป็นวิทยากรฝึกอบรมแก่นักเรียนเพื่อเกิดภูมิคุ้มกันการใช้ยาเสพติด โดยนักเรียนจะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับยาเสพติด มีเจตคติในการรับรู้เกี่ยวกับยาเสพติด และมีทักษะในการหลีกเลี่ยงจากยาเสพติด

การวิจัยระยะที่ 2 เป็นการทดลองใช้หลักสูตรและปรับปรุงแก้ไข ผู้วิจัยได้ศึกษาความเหมาะสมเป็นไปได้ของการใช้หลักสูตรในสถานการณ์จริง ศึกษาปัญหาและอุปสรรคการใช้หลักสูตรฝึกอบรมโดยผู้วิจัยและวิทยากร

บูรณาการทุกฝ่ายเข้ามาเป็นวิทยากรมีการประชุมร่วมกันเพื่อศึกษาทำความเข้าใจเนื้อหาของหลักสูตร เครื่องมือสื่อประกอบการฝึกอบรม และวิธีการฝึกอบรม และทดลองใช้หลักสูตรที่โรงเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดขอนแก่น ซึ่งหลังจากจบการทดลองฝึกอบรม ได้มีการประชุมร่วมกันเพื่อร่วมกันอภิปรายและเสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการอบรมที่ดำเนินไปในแต่ละฐานย่อยจากคณะวิทยากรบูรณาการ รวมทั้งสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่เข้ารับการฝึกอบรม ได้พบปัญหาและอุปสรรคในการนำหลักสูตรไปใช้และมีการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น ทั้งในเรื่องกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ปรับปรุงระยะเวลาฝึกอบรมในฐานอบรมย่อยแต่ละฐาน และปรับปรุงกระบวนการมีส่วนร่วมของนักเรียน เพื่อพัฒนาให้เป็นหลักสูตรฝึกอบรมฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัยในระยะที่ 3 เป็นการหาประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันการใช้ยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโดยการฝึกอบรมตามหลักสูตรซึ่งประกอบด้วย คณะวิทยากรบูรณาการจากฝ่ายต่างๆ ได้แก่ พระสงฆ์ ปลัดอำเภอเจ้าหน้าที่ตำรวจ ครู พยาบาลและเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และเจ้าหน้าที่จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวม 12 คน และนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ระหว่างชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 30 คน โดยใช้เวลาฝึกอบรมในวันที่ 23 - 25 กุมภาพันธ์ 2559 ปรากฏผลดังนี้ 1) ผลการทดสอบความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดก่อนการอบรม นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 53.50 เมื่อพิจารณารายบุคคลพบว่ามีความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดอยู่ในระดับดีมากจำนวน 3 คน ระดับดีจำนวน 4 คน ระดับปานกลางจำนวน 15 คน และระดับไม่ผ่าน จำนวน 8 คน หลังการอบรม นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 72.50 เมื่อพิจารณารายบุคคลพบว่า มีความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดอยู่ในระดับดีมากจำนวน 10 คน ระดับดีจำนวน 15 คน ระดับปานกลางจำนวน 3 คน และระดับไม่ผ่านจำนวน 2 คน สำหรับช่วงติดตามผล 4 สัปดาห์หลังการอบรม พบว่า

นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 71.33 เมื่อพิจารณารายบุคคลพบว่ามีความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดอยู่ในระดับดีมากจำนวน 11 คน ระดับดีจำนวน 14 คน ระดับปานกลางจำนวน 1 คน และระดับไม่ผ่าน จำนวน 4 คน

เมื่อเปรียบเทียบผลคะแนนความรู้เกี่ยวกับยา

เสพติด พบว่าคะแนนความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นหลังการอบรม ($\bar{X}=15.47$, S.D.=1.07) สูงกว่าก่อนการอบรม ($\bar{X}=10.13$, S.D.=2.47) และคะแนนความรู้จากช่วงติดตามผล 4 สัปดาห์หลังการอบรม ($\bar{X}=15.67$, S.D.=1.21) สูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 รายละเอียดตามตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบผลการทดสอบความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด ก่อนและหลังการอบรม

กลุ่มตัวอย่าง	n	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนการอบรม	30	10.13	2.47	12.185***	<0.000
หลังการอบรม	30	15.47	1.07		

***p<.001

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลการทดสอบความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด ก่อนและช่วงติดตามผลหลังการอบรม 4 สัปดาห์

กลุ่มตัวอย่าง	n	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนการอบรม	30	10.13	2.47	13.820***	<0.000
ระยะติดตามผล 4 สัปดาห์	30	15.67	1.21		

***p<.001

2) ผลการทดสอบทักษะในการหลีกเลี่ยงจากยาเสพติดก่อนการอบรม นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีทักษะในการหลีกเลี่ยงจากยาเสพติดโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 63.33 เมื่อพิจารณารายบุคคลพบว่า มีทักษะในการหลีกเลี่ยงจากยาเสพติดอยู่ในระดับดีมากจำนวน 10 คน ระดับดีจำนวน 2 คน ระดับปานกลางจำนวน 13 คนและระดับไม่ผ่านจำนวน 5 คน หลังการอบรม นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีทักษะในการหลีกเลี่ยงจากยาเสพติด โดยรวมอยู่ในระดับดีมากคิดเป็นร้อยละ 81.17 เมื่อพิจารณารายบุคคลพบว่า มีทักษะ

ในการหลีกเลี่ยงจากยาเสพติดอยู่ในระดับดีมากจำนวน 24 คน ระดับดีจำนวน 2 คน ระดับปานกลางจำนวน 2 คน และระดับไม่ผ่านจำนวน 2 คน ผลการติดตามระยะ 4 สัปดาห์หลังการอบรม นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีทักษะในการหลีกเลี่ยงจากยาเสพติดโดยรวมอยู่ในระดับดีมากคิดเป็นร้อยละ 82.33 เมื่อพิจารณารายบุคคลพบว่า มีทักษะในการหลีกเลี่ยงจากยาเสพติดอยู่ในระดับดีมากจำนวน 26 คน ระดับดีจำนวน 1 คน ระดับปานกลางจำนวน 1 คน และระดับไม่ผ่านจำนวน 2 คน

จากผลการทดสอบก่อนการอบรม หลังการอบรม และติดตามผลช่วง 4 สัปดาห์หลังการอบรม พบว่าระดับทักษะในการหลีกเลี่ยงจากยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นหลังการอบรม ($\bar{X}$ =16.53, S.D.=1.01) สูงกว่าก่อนการอบรม ($\bar{X}$ =11.77, S.D.=3.07) ทั้งโดยรวมและรายบุคคล และจากผลการติดตามช่วง 4 สัปดาห์หลังการอบรม ($\bar{X}$ =18.53, S.D.=1.60) สูงกว่าก่อนและหลังการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 รายละเอียดตามตารางที่ 3 และ 4

3) ผลการทดสอบเจตคติในการรับรู้เกี่ยวกับยาเสพติดก่อนการอบรม พบว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีเจตคติในการรับรู้เกี่ยวกับยาเสพติดก่อนเข้ารับการอบรมโดยเฉลี่ยมีเจตคติอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$

=4.37, S.D.=0.77) หลังการอบรมพบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีเจตคติในการรับรู้เกี่ยวกับยาเสพติดโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}$ =4.55, S.D.=0.51) ผลการติดตามช่วง 4 สัปดาห์หลังการอบรม พบว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีเจตคติในการรับรู้เกี่ยวกับยาเสพติดโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}$ =4.59, S.D.=0.54) จากผลการทดสอบก่อนการอบรม หลังการอบรม และติดตามผลช่วง 4 สัปดาห์หลังการอบรมพบว่า ระดับเจตคติในการรับรู้เกี่ยวกับยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นหลังการอบรม และช่วงติดตามผล 4 สัปดาห์หลังการอบรม มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 รายละเอียดตามตารางที่ 5 และ 6

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบผลการทดสอบทักษะในการหลีกเลี่ยงจากยาเสพติด ก่อนและหลังการอบรม

กลุ่มตัวอย่าง	n	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนการอบรม	30	11.77	3.07	-8.237 ***	<0.000
หลังการอบรม	30	16.53	1.01		

***p<.001

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบผลการทดสอบทักษะในการหลีกเลี่ยงจากยาเสพติดก่อนอบรม และช่วงติดตามผลหลังการอบรม 4 สัปดาห์

กลุ่มตัวอย่าง	n	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนการอบรม	30	11.77	3.07	-7.877***	<0.000
ระยะติดตามผล 4 สัปดาห์	30	18.53	1.60		

***p<.001

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบผลการทดสอบเจตคติในการรับรู้เกี่ยวกับยาเสพติด ก่อนและหลังการอบรม

กลุ่มตัวอย่าง	n	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนการอบรม	30	4.37	0.77	-3.521***	<0.000
หลังการอบรม	30	4.55	0.51		

***p<.001

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบผลการทดสอบเจตคติในการรับรู้เกี่ยวกับยาเสพติดก่อนอบรม และช่วงติดตามผลหลังการอบรม 4 สัปดาห์

กลุ่มตัวอย่าง	n	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนการอบรม	30	4.37	0.77	-8.316***	<0.000
ระยะติดตามผล 4 สัปดาห์	30	4.59	0.54		

***p<.001

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1.1) วิทยากรในการอบรมต้องมีความเข้าใจในกระบวนการฝึกอบรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเนื้อหาเกี่ยวข้องกับยาเสพติด และควรมีการประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์ รายละเอียดของหลักสูตร และแผนฝึกอบรมให้แก่คณะวิทยากร สำหรับจำนวนของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ควรจะมีขนาดเล็ก ส่วนระยะเวลาการฝึกอบรม ควรใช้ระยะเวลา 3 วัน 2 คืน เพื่อให้มีความต่อเนื่องในการฝึกอบรม ซึ่งจะส่งผลให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาเจตคติในด้านการรับรู้เกี่ยวกับยาเสพติดและทักษะในด้านการหลีกเลี่ยงยาเสพติดได้ดี

1.2) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายพบว่าหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันการใช้ยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจะเป็นประโยชน์ต่อการฝึกอบรมนักเรียนเป็นอย่างมาก หากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และโรงเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาได้มีการนำไปใช้อย่างจริงจัง จะเป็นแนวทางหนึ่งในการป้องกันปัญหายาเสพติดในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

2.1) การวิจัยการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการสร้างภูมิคุ้มกันการใช้ยาเสพติดของนักเรียน ควรจะมีการขยายขอบเขตการวิจัยสำหรับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6) ด้วย เพื่อให้มีเนื้อหาต่อเนื่องกับหลักสูตรฝึกอบรมที่ได้พัฒนาขึ้นสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในครั้งนี

2.2) ควรมีการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมสำหรับกลุ่มนักเรียนในระดับอาชีวศึกษาและกลุ่มนักเรียนของการศึกษานอกระบบและอัยาศัยด้วย เนื่องจากบริบทที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม จะแตกต่างจากนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา ควรจะทำการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สำหรับนักเรียนทั้งเพศหญิง และเพศชายที่มีพฤติกรรมเสี่ยง

2.3) ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เพื่อการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในทุกขั้นตอนของการวิจัย

กิตติกรรมประกาศ

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันการใช้ยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาเป็นอย่างดียิ่งจากคณาจารย์ที่ได้ให้คำชี้แนะและคำปรึกษาในการจัดทำเอกสารวิจัยการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครั้งนี้แก่ผู้วิจัยในทุกๆ ขั้นตอนจนสำเร็จ

คุณงามความดีและประโยชน์อันพึงประสงค์ที่พึงจะมีจากการศึกษาเอกสารวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา คุณครู อาจารย์ทุกๆ ท่านที่ได้กรุณาประสิทธิ์ประสาทวิชาการความรู้ให้แก่ผู้วิจัย ถือเป็นรากฐานของชีวิต ผู้วิจัยจะน้อมนำสิ่งที่ได้ไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อวางรากฐานของชีวิตให้แก่ศิษย์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

1. United Nations. World Drug Report 2012: United Nations Office on Drug and Crime. New York; 2012.
2. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ฉบับที่สิบ) พ.ศ.2550-2554. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี; 2550.
3. ยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะยาเสพติด. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร; 2555
4. สมจิต แดนสีแก้ว. การขับเคลื่อนชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดแก่สังคม. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต]. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น; 2548.
5. Kemmis S, McTaggart R. The Action Research Planner. 3rded. Victoria: Deakin University Press; 1988.
6. ล้วน สายยศ, อังคณา สายยศ. เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการวัดผลและวิจัยทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ; 2541.
7. สถานีตำรวจภูธรบ้านไผ่. ข้อมูลสถานีตำรวจภูธรบ้านไผ่ประจำปี 2554-2556. สำนักงาน; 2556. [เอกสารอัดสำเนา]

8. ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอำเภอบ้านไผ่. ข้อมูลจากค่ายอบรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมยาเสพติด รวม 8 รุ่น; 2556. [เอกสารอัดสำเนา]